

دیوان تارک شیرازی

به کوشش

عصمت رنجبر

انتشارات منشور سمیر

تهران - ۱۳۹۴

سرشناسه: رنجبر، عصمت، ۱۳۴۶

عنوان و نام پدیدآور: دیوان تارک شیرازی

مشخصات نشر: منشور سمیر، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص

فروست: احیای میراث مخطوط: ۲۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۰۹-۷۰-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nli.ir> قابل دسترسی است

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۴۶۵۶۸

انتشارات منشور

دیوان تارک شیرازی

به گوشتش: عصمت رنجبر

از مجموعه: احیای میراث مخطوط / ۲۶

دبیر مجموعه: دکتر یوسف بیگ بابا‌پور

نوبت چاپ: اول، ۹۴

طراح و صفحه آرا: محمدمهدی شعبانی

شمارگان: ۲۰۰

بها: ۱۰۰۰۰۰ ریال

© حق چاپ: ۱۳۹۴، انتشارات منشور سمیر

تماس: ۰۹۳۶۱۷۷۷۱۱۹

www.monshoor.com.ir

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۰۹-۷۰-۸

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آن‌ها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۷	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۱۳	تارک در آینه تذکره ها
۱۵	تصوف شاعر
۱۵	حافظ قرآن
۱۷	ولادت و وفات تارک
۱۸	نام شاعر
۱۸	مذهب شاعر
۲۳	غزل ها
۵۹	رباعی ها
۶۷	شهر آشوب ها
۷۱	قصاید
۸۳	قطعه ها
۹۱	مثنوی
۹۷	ترجیع بند
۱۰۱	تک بیت ها
۱۰۶	مصرعات

پیشگفتار

در گستره ادبیات فارسی که از دیرباز عرصه قدرت‌نمایی یلان سخن‌پرداز بوده است، شاعران گم‌نامی هستند که هرگز نامی از آن‌ها در تذکره‌ها به میان نیامده است. هر از گاهی نسخه‌هایی از آثار این شاعران در گوشه و کنار جهان شناسایی و معرفی می‌شوند. با وجود آن‌که در سال‌های اخیر تعداد تصحیح و انتشار آثار فراموش‌مانده ادبی رو به افزایش بوده، اما هنوز کارهای نکرده بسیارند و کتاب‌های خاموش در کنج کتابخانه‌ها، همت محققان و دلدادگان ادب فارسی را انتظار می‌کشند.

علاقه‌ام به ادبیات فارسی موجب شد که پس از سال‌ها دوری از درس و مدرسه، پایم به دانشگاه باز شود. از همان روزهای اول بر آن شدم تا جایی که می‌توانم با بهره‌گیری از آموخته‌هایم، در حد توان و استعداد برای خدمت به زبان فارسی قدم بردارم. هنوز در آغاز راه هستم، اما امیدوارم و به کمک و راهنمایی استادان و ادب‌پژوهان محتاج.

پیش از ورود به دانشگاه با اهمیت تصحیح نسخ خطی آشنا شده بودم و می‌دانستم این کار تا چه اندازه می‌تواند به کار تاریخ‌ادبیات و ادب‌دوستان بیاید. با این آگاهی تصمیم گرفتم نسخه‌ای را در دست بگیرم که حجم زیادی نداشته باشد تا پایان رساندن آن را امید بیشتری داشته باشم.

در خانه فرهنگ آیت‌الله ایروانی (ره) حلقه ادبی کوچکی داشتیم. آنجا بود که با "تارک شیرازی" آشنا شدم و تصمیم گرفتم که دیوان کوچک او را سر و سامانی بدهم.

تارک شیرازی از جمله شاعران گم‌نامی است که در قرن دهم می‌زیسته و دیوان

مختصری از او بر جای مانده؛ دیوانی مختصر که حجم بیشتر آن غزل است. شعر تارک از لحاظ ارزش ادبی سطحی متوسط دارد اما آنچه به دیوان او اهمیت می‌دهد این است که طبق تحقیق‌های انجام گرفته او دومین شاعری است که بعد از سیفی بخاری در قالب غزل شهرآشوب‌هایی سروده است.

زمان حیات این شاعر مصادف بوده با شکل‌گیری و به اوج رسیدن مکتب وقوع. با این حال شعر او ضمن آن که با جریانات شعر روز بیگانه نیست اما به سبک عراقی نیز تمایل دارد.

به امید این که در خلال کار نسخه‌های دیگری از این دیوان به دست بیاید کار رونویسی ابیات را از روی نسخه کتابخانه مجلس آغاز کردم. تلاش‌هایم برای به دست آوردن نسخه‌های دیگر این دیوان به جایی نرسید زیرا جز فهرست نسخ خطی کتابخانه مجلس، در هیچ‌جای دیگری از این دیوان اسمی به میان نیامده بود.

چند سفینه و جنگ اشعار که در محدوده قرن دهم نوشته شده بود را نیز جستجو کردم، اما به نام این شاعر برخورددم. گویا تارک شاعری بوده که کمتر در محافل رسمی و جامعه ادبی روزگار خویش شناخته شده بوده است. همانطور که در ادامه خواهیم دید در هیچ تذکره‌ای نیز نامی از او نرفته است و همین مساله ثابت می‌کند که او در روزگار خویش کم‌آوازه‌تر از آن بوده که ارباب تذکره با نام و آثارش آشنا بوده باشند.

به هر حال کار رونویسی اشعارش در زمان کوتاهی به پایان رسید. نوشتن این مقدمه مختصر اما زمان بیشتری برد زیرا دلمشغولی‌های زندگی و تحصیل، زمان و انرژی بیشتری طلب می‌کرد.

اکنون خداوند را شاکرم که بعد از حدود شش ماه این کار را به پایان رسانده‌ام. شک

ندارم که حاصل کارم از کاستی‌ها و لغزش‌ها مبرا نیست، اما امید دارم تا صاحب‌نظران قصور و لغزش‌های مرا به دیده اغماض بنگرند و بزرگواری مرا از نظرات ارزشمندشان بهره‌مند سازند تا در کارهای بعدی آن‌ها را چراغ راه خود کنم.

مهربانی و بزرگواری همسرم آقای «حسین سلیمی» بزرگترین پشتوانه و مشوق من بوده است. بی‌شک اگر همدلی و همکاری او نبود نمی‌توانستم در کنار خانه‌داری، تحصیل را با تحقیق همراه کنم. «تنش به ناز طیبیان نیازمند مباد» که آرامش خانه و فراغت اندیشه‌ام را مدیون او هستم؛ او که نگاهش سرشار از عشق است و کلامش لبریز از محبت.

صبر و همدلی فرزندانم را نیز سپاسگزارم و امیدوارم تا با کوشش و تلاش خویش فردایی روشن را برای خویش رقم بزنند.

در نهایت تشکر و قدردانی خود را تقدیم می‌کنم به جناب آقای "سید وحید سمنانی" که همواره راهنما و پشتیبان حقیر بوده‌اند و در طول کار از مشورت با ایشان بهره‌مند شدم.

در انتها لازم می‌دانم تا از جناب آقای دکتر یوسف بیگ‌باباپور تشکر کنم که این کتاب را در زنجیره چاپ نسخ خطی انتشارات منشور سمیر قرار دادند.

عصمت رنجبر

مهرماه ۱۳۹۳